

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Hyvinvointialuetta

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [Terapiatakuu pyrkii hyvään tavoitteeseen saada psykososiaalista tukea mielenterveyden haasteisiin varhaisessa vaiheessa. Säädöskokonaisuudessa ehdotettu terapiatakuu ei kuitenkaan ole lainkaan ongelmattomasti yhteensovittavissa muun lainsäädännön kanssa (Sosiaalihuoltolaki, Opiskeluhoitlaki). Tarvitaan lisäresursointia perustason sosiaali- ja terveydenhuoltoon laaja-alaisesti. Lapsille ja nuorille tulisi olla saatavilla ennaltaehkäiseviä sosiaali- ja terveyspalveluja sekä hoitoa riittävästi, olivatpa ongelmat mielenterveyteen tai muihin huoliin liittyviä.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Psykososiaalisten interventioiden sisältö on epämääräinen. Jos interventiot ovat hyvin kaavamaisia ja lyhyitä, ne eivät palvele esim. pitkäkestoisen avun tarpeessa olevia lapsia ja nuoria. Interventioiden kirjo on hyvin laaja, ja saatavilla pitäisi olla lyhyiden interventioiden lisäksi myös kestoiltaan pidempää tukea, joka huomioi asiakkaan kokonaistilanteen.]

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöstä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Lyhytinterventiot ratkaisevat pienen osan avun ja tuen saannin haasteista ja jos terapiatakuu on tiukempi kuin hoitotakuu yleensä, se voi johtaa myös asiakkaiden ohjautumisen vääristymiin]

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Psykososiaalisten työmenetelmien määrittely on epämääräinen. SHL 25§ mainittuja palveluita järjestettäessä huomioidaan asiakkaan yksilöllinen tarve ja menetelmät sen mukaisesti. Psykososiaalista tukea tarjotaan jo nykytilanteessa ja on huomioitava, että näyttöön ja tutkimukseen perustuvia menetelmiä on lukuisia. Osa niistä soveltuu sosiaalihuoltoon, osa edellyttää terveydenhuollon osaamista. Psykoterapiasta johdetut, määrämuotoiset terapiat ja niiden tarjoamisen velvoite sosiaalihuollossa on haaste. Sosiaalihuollon asiakkuuteen pääsy edellyttää palvelutarpeen arviointia, jossa pyritään selvittämään asiakkaan tilanne kokonaisvaltaisesti. Terapian tarjoaminen lapselle tai nuorelle sosiaalihuollossa on mahdollista, mutta ei aina ensisijaista muihin palvelutarpeisiin nähden. Menetelmiä on tutkittu enemmän terveydenhuollossa, mutta sosiaalihuollon työssä käytännössä toimiviksi ja vaikuttaviksi havaitut menetelmät eivät ole saaneet tutkimusperustaa mm. sosiaalihuollon vähäisten tutkimusresurssien vuoksi.]

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Terapiatakuun toteuttaminen sosiaalihuollossa samalla logiikalla kuin terveydenhuollossa on nykyisellään vaikea toteuttaa ja asiaa pitäisi valmistella paremmin. Sosiaalihuollon palveluista tehdään pääsääntöisesti päätös ja myös kielteinen päätös, jos palvelua ei voida myöntää. Terapiatakuu tällaisenaan ei ole yhteensovitettavissa sosiaalihuoltolain kanssa. Hallinnollinen työ näin ollen lisääntyisi, mikä vie aikaa pois asiakkailta. Sosiaalihuollon asiakkuus ei voi myöskään ensisijaisesti määräytyä terapeuttisen tuen tarpeen perusteella. Säädos ei huomioi sosiaalihuollon erilaisia palvelutehtäviä (kuraattoripalvelut, lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu) riittävästi.]

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

-

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

-

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

Vaatii yhteisiä toimenpidekoodeja sekä sosiaali- että terveydenhuollon järjestelmiin.

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Lainsäädännön toteuttaminen edellyttäisi lisäresursointia sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palveluihin. Kansallinen ohjaus ja mm. menetelmien ylläpito on toivottavaa, että alueilla sovellettaisiin lainsäädäntöä yhdenmukaisin periaattein ja esim. määriteltäisiin erilaisten hoito- ja tukimuotojen kehitystä ja implementointia. Yksittäisten hyvinvointialueiden on vaikea säilyttää menetelmäosaaminen hyvällä tasolla.

Ohjauksen tulisi ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon erilaiset tarpeet ja vahvistaa erityisesti sosiaalihuollon ammattilaisten osallistamista omaa substanssiaan koskevilla kysymyksissä.

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiireettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusäätelyyn?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

Lasten ja nuorten avun ja tuen saanti täytyy priorisoida kaikissa palveluissa. Terapiatakuu ei tuone ratkaisua siihen, että muun hoidon tai tuen tarpeessa oleva ei saa ajoissa tarvitsemaansa apua.

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

Muuttuvassa tilanteessa lisäaika lainsäädännölle olisi tarpeen. Hyvinvointialueilla on suuret säästöpainet ja lain nopea voimaantulo loisi lisäpaineita esim. terapiapalvelujen hankintaan ostopalveluina. On erittäin tärkeää, että myös vakavista mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten hoitoon kiinnitetään huomiota.

Kaunisto Hanna
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue - Sosiaalityön professiojohtaja (lausunnon
kokoaja)